

Examen VWO
2019

tijdvak 2
dinsdag 18 juni
9.00 - 12.00 uur

Latijnse taal en cultuur

Bij dit examen hoort een bijlage.

Dit examen bestaat uit 25 vragen en een vertaalopdracht.
Voor dit examen zijn maximaal 76 punten te behalen.
Voor elk vraagnummer staat hoeveel punten met een goed antwoord behaald kunnen worden.

Als bij een vraag een verklaring of uitleg gevraagd wordt, worden aan het antwoord meestal geen punten toegekend als deze verklaring of uitleg ontbreekt.

Geef niet meer antwoorden (tekstelementen, redenen, voorbeelden e.d.) dan er worden gevraagd. Als er bijvoorbeeld één tekstelement wordt gevraagd en je antwoordt met meer dan één tekstelement, dan wordt alleen het eerste tekstelement in de beoordeling meegeteld.

Tekst 1

Regel 664-667 **Ponitur** t/m **favilla**

- 1p 1 Noteer de naam van het stilistisch middel waarmee in deze regels de grote hoeveelheid gerechten benadrukt wordt.

Regel 668-669 **eodem argento**

Er is gesuggereerd dat hier in plaats van **eodem argento** oorspronkelijk **eadem argilla** (**argilla** = pottenbakkersklei) heeft gestaan, omdat **eodem argento** hier inhoudelijk niet zou passen.

- 2p 2 a. Citeer uit het voorafgaande het Latijnse woord dat de bovenstaande suggestie ondersteunt.
b. Leg uit dat **eodem argento** juist wél goed past bij wat Ovidius over Philemon en Baucis duidelijk wil maken in de regels 664-678 (**Ponitur** t/m **voluntas**).

Regel 674 **hic mixta est rugosis carica palmis**

- 1p 3 Leg uit dat de inhoud van deze zin ondersteund wordt door de woordplaatsing.

Regel 678 **nec pauper voluntas**

Met deze woorden wordt impliciet een tegenstelling uitgedrukt.

- 1p 4 Beschrijf in eigen woorden deze tegenstelling. Baseer je antwoord op het voorafgaande (vanaf regel 664 **Ponitur**).

Regel 679-680 **Interea** t/m **vina**

- 1p 5 Beschrijf in eigen woorden wat Philemon en Baucis op grond van de in deze regels beschreven gebeurtenis concluderen. Baseer je antwoord op de regels 681-685 (**manibusque** t/m **parabant**).

Regel 684-685 **Unicus** t/m **parabant**

In deze regels komt het stilistisch middel metonymia voor.

- 1p 6 Citeer het desbetreffende Latijnse woord en noteer wat met dit woord bedoeld wordt.

Regel 686-688 **ille** t/m **deos**

In deze regels komt het stilistisch middel antithese voor.

- 1p 7 Citeer de twee Latijnse woorden die de antithese vormen.

Regel 690 **impia**

- 1p 8 Wat is de reden voor deze kwalificatie? Baseer je antwoord op het deel van het verhaal dat aan tekst 1 voorafgaat.

Regel 690-691 **huius mali**

- 2p 9 a. Citeer uit het voorafgaande (vanaf regel 688 **Superi**) het Latijnse zelfstandig naamwoord waarnaar verwezen wordt met **huius mali**.
b. Citeer uit het vervolg (t/m regel 697 **manere**) het Latijnse tekstelement waarmee de concrete inhoud van **huius mali** weergegeven wordt.

Regel 689-691 **Di** t/m **tecta**

Deze regels worden door M. d'Hane-Scheltema als volgt vertaald:

“Ja, wij zijn goden,” zeggen ze, “en deze streek vol zondaars krijgt straks de straf die men verdient heeft. Jullie gaan vrijuit en blijven ongedeerd, maar moeten wel dit huis verlaten.”

- 2p 10 a. Leg uit waarop de vertaling ‘straks’ is gebaseerd en citeer daarbij het desbetreffende Latijnse woord.
b. Citeer het Latijnse woord waarop de vertaling ‘wel’ is gebaseerd.

Regel 694 **nituntur longo vestigia ponere clivo**

- 2p 11 a. Schrijf regel 694 over en scandeer deze regel.
b. Leg uit dat de inhoud van deze regel wordt ondersteund door het metrum.

In het deel van het verhaal dat aan tekst 1 voorafgaat, merkt een personage op:

nimumque putas, Acheloe, potentes
esse deos, si dant adimuntque figuras.

Een van de andere personages reageert hierop door het verhaal over Philemon en Baucis te vertellen.

- 3p 12 a. Beschrijf het inhoudelijke verband tussen het verhaal over Philemon en Baucis en de opmerking ‘nimumque putas, Acheloe, potentes esse deos’.

In het vervolg op tekst 1 (niet in dit examen afgedrukt) vinden in het verhaal over Philemon en Baucis — niet tegelijkertijd — twee gebeurtenissen plaats die in bovenstaand citaat omschreven worden met ‘dant adimuntque figuras’.

- b. Beschrijf in eigen woorden de desbetreffende twee gebeurtenissen. Laat buiten beschouwing dat delen van het gebied onder water komen te staan. Baseer je antwoord op de teksten die je voor dit examen gelezen hebt.

Het volgende citaat is afkomstig uit een artikel over keizer Augustus in het Historisch Nieuwsblad:

- 1 Grootschalige publieke werken werden uitgevoerd,
- 2 belangwekkende bibliotheken opgezet, en het wat architectuur
- 3 betreft nog altijd wat dorpse Rome transformeerde, naar het
- 4 stralende voorbeeld van Alexandrië, in een marmeren stad.
- 5 Naast deze min of meer tastbare hervormingen streefde Augustus
- 6 ook een morele hervorming na. Het volk moest zich weer
- 7 deugdelijk leren gedragen.

Regel 1-4 'Grootschalige' t/m 'marmeren stad'

Een beschrijving van de gedaanteverandering van het dorpse Rome in een marmeren stad zou inhoudelijk goed in Ovidius' werk *Metamorphoses* passen.

- 3p 13 a. Leg uit dat deze beschrijving gezien de opbouw van de *Metamorphoses* het best aan het einde zou passen. Baseer je antwoord op de achtergronden bij de teksten die je voor dit examen gelezen hebt.

Regel 3-4 'naar het stralende voorbeeld van Alexandrië'

b. Beschrijf in eigen woorden een aspect van Ovidius' literaire werk waarin Alexandrië ook voor hem een voorbeeld was. Baseer je antwoord op de achtergronden bij de teksten die je voor dit examen gelezen hebt.

Regel 5-7 'Naast' t/m 'gedragen'

c. Beschrijf in eigen woorden twee verschillende aspecten uit het verhaal over Philemon en Baucis waardoor dit verhaal goed past bij Augustus' politiek van morele hervorming. Baseer je antwoord op de teksten die je voor dit examen gelezen hebt.

Tekst 2

Regel 56 **Thalia mea**

- 1p 14 Wat bedoelt Ovidius concreet met deze metonymia? Beantwoord de vraag in het Nederlands.

Regel 63 **placitura**

- 1p 15 Citeer uit het voorafgaande (vanaf regel 57 **Carmina**) het Latijnse woord dat een tegenstelling vormt met **placitura**.

Regel 67 **minimo igni**

- 1p 16 Citeer uit het voorafgaande (vanaf regel 63 **Tunc**) het Latijnse tekstelement dat inhoudelijk vergelijkbaar is met **minimo igni**.

Regel 75 **Filia me mea bis prima fecunda iuventa**

- 2p 17 a. Schrijf regel 75 over en scandeer deze regel.
b. Met welk zelfstandig naamwoord in deze regel congrueert **prima**?
Licht je antwoord toe op basis van het metrum.

Regel 75-76 **Filia** t/m **avum**

- 1p 18 Om hoeveel personen gaat het in deze regels in totaal?

Regel 82 **poenae meae**

- 4p 19 a. Citeer uit het voorafgaande (vanaf regel 73 **Ultima**) het Latijnse woord dat duidelijk maakt wat deze **poena** concreet inhield.
b. Citeer uit het vervolg (t/m regel 92 **meae**) het Latijnse woord dat duidelijk maakt wat deze **poena** concreet inhield.
c. Citeer uit het vervolg (t/m regel 92 **meae**) het Latijnse woord dat aanduidt wat Ovidius als reden voor de **poena** beschouwt. Laat **crimina** (regel 88) buiten beschouwing.
d. Citeer uit de regels 93-100 (**Iam** t/m **meo**) het Latijnse woord dat de persoon aanduidt die de **poena** heeft opgelegd.

Regel 83-84 **Me** t/m **nihil**

Deze regels bevatten een paradox.

- 1p 20 Leg de paradox uit.

Regel 85 **aliquid**

- 1p 21 Citeer uit het vervolg (t/m regel 90 **fugae**) het Latijnse woord dat duidelijk maakt wat Ovidius met **aliquid** bedoelt.

Regel 89 **nec vos mihi fallere fas est**

- 1p 22 Beschrijf in eigen woorden wat **fallere** in de geschetste situatie concreet inhoudt.

Regel 89 **vos** en regel 91 **vos**

- 2p 23 a. Tot wie richt Ovidius zich met **vos** in regel 89? Beantwoord de vraag in het Nederlands.
b. Tot wie richt Ovidius zich met **vos** in regel 91? Beantwoord de vraag in het Nederlands.

Let op: de laatste vragen van dit examen staan op de volgende pagina.

Regel 95-96 **postque** t/m **eques**

Deze regels worden door G. Luck als volgt vertaald:

Tienmaal sinds mijn geboorte had een zegevierend paard bekranst met de olijftak uit Pisa de prijs behaald.

De vertaler is kennelijk van een andere versie van de tekst uitgegaan dan de versie van de tekst die in dit examen is afgedrukt. Als hij namelijk uitgegaan zou zijn van de tekst die in dit examen is afgedrukt, zou één Latijns woord als verkeerd vertaald beschouwd moeten worden.

- 1p 24 Citeer uit de regels 95-96 (**postque** t/m **eques**) het desbetreffende Latijnse woord.

Regel 98 **quaerere** t/m **iubet**

- 1p 25 Noteer de naam van het stilistisch middel dat Ovidius in deze regel gebruikt.

Tekst 3

Bestudeer de inleiding en de aantekeningen bij Tekst 3.

- 38p Vertaal de regels 422 t/m 438 in het Nederlands.

Bronvermelding

Een opsomming van de in dit examen gebruikte bronnen, zoals teksten en afbeeldingen, is te vinden in het bij dit examen behorende correctievoorschrift, dat na afloop van het examen wordt gepubliceerd.